

תורת הקורא

ובו הוראות מפורטות לבעלי קריאה

הלכות ומנהגים, דיוקים ודקדוקים, הערות ובירורים, חילופי גושים, הקשרים בקריאת פרשת השבוע

הערות, הארות, ביקורת, שאלות, רעיונות, וכן תרומות להשתתפות בהוצאות הגלויות, יתקבלו בכרחה במכון כמו"כ אפשר לשלוח בקשה לקבלת הגלויות במייל: tameytora@gmail.com פקס: 153775150494

גליון מס' 155
פרשת בלק

ה"א תשע"ו

גליון זה יו"ל ע"י מכון 'טעמי תורה' תודה לכל העוזרים והמסייעים שגליון זה יראה אור © כל הזכויות שמורות, ניתן לצלם ולהדפיס כמות שהוא ללא שינוי

ולא להשמיט את המקף ולהטעים 'אֶת־כָּל סְבִיבֵינִי'.

אֶת יִרְק הַשָּׂדֶה - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להטעים 'אֶת־יִרְק הַשָּׂדֶה'.

כ"ב ה': **מִלְאָכִים** - הלמ"ד בשווא נח. ויש להיזהר שלא להבליע את האל"ף שאחריה ולקרוא 'מִלְכִים'. וכן בכל מקום בו מנוקד שווא נח לפני אות גרונית, יש להיזהר שלא תיבלע האות הגרונית¹. ולהלן רשימת המילים בפרשה שיש להיזהר בהן בזה: **בָּלַעַם, מִלְאָךְ, בְּמִשְׁעוֹל, הַתַּעֲלָלָה, וַתִּרְאֵנִי, וַיְהִי, שִׁבְעָה, יִרְאֵנִי, אָזַעַם, אָרְאֵנִי, וַתְּהִי, תִּרְאֵנִי, תִּרְאָה, וַנָּאֵם, וַיִּרְעוּ, מִלְאָכֶיךָ, וְלַעֲנִי, אֶלְעָזָר.**

פְּתוּחָה - הטעם מלעיל בתי"ו.

אֶת־עֵינִי - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'אֵינִי' באל"ף². וכן הוא להלן (כ"ב י"א).

כ"ב ו': **אֶרְהֶלֶי** - האל"ף בקמץ גדול³. ויש אומרים שהאל"ף

❧ הלכה ומנהג ❧

במעט מקומות נוהגים להמשיך ולקרוא בסוף הפרשה עוד שלושה פסוקים מפרשת פינחס עד 'אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם' (כ"ה י"ב)⁴.

❧ דיוקים ודקדוקים ❧

כ"ב ג': **מִפְּנֵי, מִפְּנֵי** - הפ"א בדגש, והשווא נע.

כִּי רַב־הָוָא - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'כִּי־רַב הָוָא'.

כ"ב ד': **עֵתָהּ** - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'אֶתָהּ' באל"ף⁵. וכן הוא להלן.

אֶת־כָּל־סְבִיבֵינִי - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי במקף,

ובשו"ת משנה הלכות (חלק י' סימן מ"ה) כתב שיתכן שכל הדין שצריך להתחיל ולסיים בדבר טוב אמור רק כשמתחיל ומסיים באמצע הפרשה, שאז יש לו להשתדל להתחיל ולסיים בדבר טוב כיון שיכול להשתדל בכך, אך בפתיחת הפרשה או בסופה שחייב להתחיל או לסיים בפסוק מסוים בדווקא, גם אם הפרשה התחילה או הסתיימה בדבר שאינו טוב מותר.

² בגמרא (מגילה כ"ד ע"ב) כתוב שאין לכהן לישא את כפיו אם קורא אות אל"ף כאות עי"ן או אות עי"ן כאות אל"ף, וכן אין למנות כשליח ציבור מי שקורא כן. וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח סימן נ"ג סעיף י"ב).

ובמשנה ברורה שם (סקל"ז) הביא את דברי האחרונים, שכתבו שבמקום שכולם מדברים כך מותר.

אך אע"פ שבמקום שכולם קוראים כך מותר להעלותו כש"ץ כיון שכך רגילים באותו מקום, מ"מ לכתחילה ודאי ראוי ונכון להדר לקרוא כהוגן בהגייה הנכונה.

ובערוך השולחן (סימן נ"ג סעיף י"ד, סימן ס"א סעיף ח', סימן ס"ב סעיף ב') כתב שבמדינותינו אין בקיאים בחילוק שבין אל"ף לעי"ן, אך בכל זאת כתב (סימן ס"א סעיף ח') שבקריאת שמע יש לדקדק להפרישם זה מזה, וכתב עוד (סימן ס"ב סעיף ב') שהמדקדק במצוות יראה לדקדק בזה הרבה בכל התורה, ושכרו גדול כשמדקדק בזה, ובפרט במקום שאם קורא שלא כראוי משתנה המשמעות.

³ מחמת קלות האות הגרונית במבטא, כאשר יש לפניה אות המנוקדת בשווא נח, יש נטיה להשמיט את האות הגרונית מהמבטא, ולנקד את האות שלפניה בניקוד שלה במקום בשווא נח (כגון: מִלְךְ במקום מִלְאָךְ, שָׁמֹן במקום שִׁמְעוֹן, וַיָּגֵז במקום וַיִּהְיֶה). וזה מצוי פעמים רבות, וצריך זהירות רבה מאד ע"מ לא להיכשל בזה.

וכבר הזהיר על זה ביסוד ושורש העבודה (שער שלישי פרק שני), והאריך שם להראות לעין כל את גודל קלקולי התיבות וחסרון האותיות במי שאינו נזהר לקרוא כראוי. וצוין לדבריו בבאור הלכה (סימן ס"א, ד"ה ידגיש).

⁴ שהרי כתבו המדקדקים (ראה רד"ק מ"כ ב' י"ב ותהלים פ"ו ו') שקמץ עם מתג הוא קמץ גדול, ואף כשנראה שע"פ משפט הלשון הוא אמור להנקד בקמץ קטן. וכן כתבו המדקדקים שאחר קמץ קטן יבוא תמיד שווא נח או דגש, וכאן שאין דגש אחר הקמץ הוא בהכרח קמץ גדול. וכך היא מסורת הספרדים שכל

⁴ כתב בספר המנהיג סוף הלכות סוכה (הוספה במהדורת מוסד הרב קוק ע"פ כ"י) שמוכח מהירושלמי שהקורא בתורה צריך להתחיל ולסיים בדבר טוב, ומכאן סמך למנהג רוב ספרד וצרפת ופרובינצא שבסוף פרשת בלק ממשיכים לקרוא בפרשת פינחס עד 'בְּרִיתִי שְׁלוֹם', ולא מסיימים בפסוק 'וַיְהִי הַמָּתִים בְּמִגְדָּה אֲרֻבָּעָה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף', כדי לסיים בדבר טוב. עכ"ל. ואכן במעט קהילות נוהגים עד ימינו במנהג זה.

ובשו"ת זרע אנשים (קובץ תשובות שליטת החד"א) סימן כ"א נשאל ר' יעקב מייז ע"י תושבי קורפו שנהגו במנהג זה להמשיך לקרוא בסיום פרשת בלק עוד שלושה פסוקים מפרשת פינחס, אם יש איזה חשש במנהג זה. והשיב, שאע"פ שכתוב בזהר (פרשת ויקהל, דף ר"ו ע"ב) שאסור להפסיק שלא בסיום הפרשה (והובאו דברי הוזהר במגן אברהם ריש סימן רפ"ב), כיון שסוף פרשת בלק ותחילת פרשת פינחס הם ענין אחד, ובקריאת פרשת פינחס אף חוזרים וקוראים שוב את אותם שלושה פסוקים, אין לבטל את המנהג (ונראה מדבריו שם שהבין שטעם מנהג זה הוא משום חיזוק טובה לפינחס על מעשהו הטוב, ולכן מסיימים בפרשת בלק בברית שלום שהוא קיום כל העולמות, ואין הטעם משום שפרשת בלק מסתיימת בדבר רע).

ובטעם המנהג המקובל שמסיימים בפסוק 'וַיְהִי הַמָּתִים בְּמִגְדָּה אֲרֻבָּעָה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף', אע"פ שאין לסיים בדבר רע (כמו שכתב רמ"א או"ח סוף סימן קל"ח), בספר דברי קהילות (עמ' 55) כתב שזה משום שרעת רשעים אינה רעה דכתיב (משלי י"א י'): **וּבְכַאֲבֹד רָשָׁעִים יָרָה** (והביא ראה מדברי המגן אברהם סימן קל"ח סק"ג וסימן תקנ"ג סק"ג, שכתב שרעת גוי אינה רעה, והראיה לזה מפסוקי מלכויות וזכרונות ושופרות שאין אומרים פסוקי פורענות של ישראל, אבל של גוי אומרים 'שׁוֹרֵץ' סימן תקצ"א סעיף ח'). וקצת קשה, שבמגן אברהם כתב רק שמתור פורענות של גוי, ולא מוכרח להיות הדין לפורענות של רשעי ישראל ועיין בשו"ת משנה הלכות ח"ז סימן כ' שכתב לדינא שגם ברעת רשעי ישראל מותר לסיים, כיון שהיה להם כפרה ע"י מתתם).

והבן איש חי (שו"ת רב פעלים חלק ד' או"ח סימן מ"ב) כתב, שכיון שהעולה האחרון בסיום הפרשה מברך אחר עלייתו ברכת התורה שהיא חיוב, הברכה נחשבת כסיום, ולכן אין לחשוש אם מסיים קריאתו בדבר רע. וכתב שלפי זה הקורא שמו"ת שאינו מברך ברכה אחרי הקריאה, יש לו להמשיך פסוק מפרשה

הבאה כדי שלא יסיים בדבר רע (ובשו"ת משנה הלכות חלק י' סימן מ"ה הקשה על דבריו, שהרי כתב הרמ"א (סוף סימן קל"ח) שאין להתחיל ולסיים לקרוא בתורה בדבר רע, ואייר שם בקריאה בציבור, ומוכח מהרמ"א שברכת התורה אינה נחשבת כסיום. אך באמת מלשון הרב פעלים מוכח שכתב כך רק לגבי העולה האחרון, משום שאצלו הברכה שאחר קריאתו היא תקנה קדומה מאגש כנסת הגדולה (וכמובאר במשנה (מגילה כ"א ע"א) שבמנום לא היה כל עולה מברך לפני ואחרי קריאתו, אלא העולה הראשון היה מברך ברכה שלפניה והאחרון ברכה שלאחריה ושאר העולים היו יוצאים בברכותיהם), אך בשאר העולים שברכתם היא תקנה מאוחרת משום גזירה ואינה מעיקר הדין (וכמובאר בגמרא (מגילה כ"א ע"ב) שזו גזירה מאוחרת משום הנכנסים והיוצאים), אין הברכה נחשבת כסיום, וממילא אין דברי הרב פעלים סותרים את דברי הרמ"א שקאי על שאר העולים).

בקמץ קטן^ה. וכן הוא להלן (כ"ג ט').

וְאֶגְרָשְׁנוּ - הרי"ש בשווא נע. ואע"פ שיש ספרים המנקדים 'וְאֶגְרָשְׁנוּ' בחטף פתח, אין להגותו כפתח, אלא כשווא נע פשוט^ו. וכן הוא ברי"ש שלהלן (כ"ג כ"ה): **תְּבַרְכֵנוּ**. ולהלן (כ"ד ט'): **מְבַרְכֵיךָ**. ו**אֶרְרִיךָ**.

וְאֶגְרָשְׁנוּ - השי"ן בסגול, והנו"ן דגושה, והוא לשון יחיד נסתה. והקורא 'וְאֶגְרָשְׁנוּ' בצירי ורפה^ז, משנה משמעות ללשון רבים המדברים על עצמם^ח. וכן הוא להלן בתיבות: **תְּרַאֲנוּ** (כ"ג י"ג), **תְּקַבְּנוּ**, **תְּבַרְכֵנוּ** (כ"ג כ"ה), **יְקִימֵנוּ** (כ"ד ט').

יְדַעְתִּי - העי"ן בשווא נח. ואין להבליעה ולקרוא 'יְדַתִּי', או לקרוא 'יְדַעְתִּי' בפתח העי"ן. וכן הוא להלן (כ"ב ל"ד).

אֶת אֲשֶׁר־תְּבַרְכֵךְ - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'אֶת־אֲשֶׁר תְּבַרְכֵךְ'.

כ"ב י"א: **קָבַהֲלִי** - הקו"ף בקמץ גדול^ט. ויש אומרים שהקו"ף בקמץ קטן^י. וכן הוא להלן (כ"ב י"ז).

לְהִלָּחֵם - הטעם מלעיל בלמ"ד^י.

כ"ב י"ג: **לָכֵן** - הטעם מלרע בכ"ף.

כ"ב ט"ז: **וַיֹּאמְרוּ לוֹ** - הטעם מלעיל ביו"ד^י, והמ"ם בשווא נע^י.

כ"ב כ"א: **אֶת־אֲתָנֹהּ** - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של התי"ו, שלא ישמע שקורא 'אֶסֶנוּ' בסמ"ך^י. וכן הוא להלן (כ"ב כ"ב). וכן הוא להלן בתיבות: **הָאֲתָנוּ**. **לְאֲתָנוּ**. **אֲתָנֶךָ**.

כ"ב כ"ב: **וַיַּחֲרִאֲךָ** - יש להיזהר שלא להבליע את האל"ף ולקרוא 'וַיַּחֲרֵךְ'^י.

כ"ב כ"ג: **וְחִרְבֹּ שְׁלֹפָה בִּידֹו** - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להטעים 'וְחִרְבֹ שְׁלֹפָה בִּידֹו'.

כ"ב כ"ד: **הַכְרַמִּים** - הכ"ף בדגש, והשווא נע.

כ"ב ל"א: **וְחִרְבֹ שְׁלֹפָה בִּידֹו** - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להטעים 'וְחִרְבֹ שְׁלֹפָה בִּידֹו'.

וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפְּיוֹ - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להחליף בין המרכא והטפחא ולהטעים 'וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפְּיוֹ'.

כ"ב ל"ג: **הַחֲיִיתִי** - החי"ת בחטף סגול. ואין לקרוא 'הַחֲיִיתִי' בשווא נח.

כ"ב ל"ז: **פְּבֻדָּךְ** - הבי"ת בדגש, והשווא נע.

כ"ג א': **בְּנֵה־לִי בֵּזָה** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'בְּנֵה לִי־בֵּזָה'.

כ"ג ג': **וַדְּבַר מֶה־יִרְאָנִי** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'וַדְּבַר־מֶה יִרְאָנִי'^י.

וַהֲגִדְתִּי - הדלי"ת בשווא נח, ולא בשווא נע^י, למרות הקושי^י. ויש להזהר שלא להבליעה בתי"ו שישמע שקרא 'וַהֲגִתִּי'. או לחלק את התיבה לשתי תיבות ולקרוא 'וַהֲגִד תִּי'. ואם אינו יכול לקרוא בשווא נח בלי להבליע את הדלי"ת או לחלקה לשתי תיבות, עדיף לקוראה בשווא נע.

כ"ג ד': **וַיִּקְרַא אֶל־לְהִים אֶל־בְּלָעַם וַיֹּאמֶר אֵלָיו** - יש להקפיד להטעים היטב את האתנחתא המפסיק שבתיבות 'אֶל בְּלָעַם', שאם לא יטעים כראוי ישמע שה' אמר לבלעם 'אֶת שְׂבַעַת הַמִּזְבַּחַת עֶרְכָּתִי וגו'', בעוד שפירושו שבלעם אמר כן.

כ"ג ז': **מִהֲרִי־יִקְדָּם** - יש אומרים שהרי"ש הראשונה בשווא נע,

קמץ שאין אחריו שווא נח או דגש, הוא נהגה כקמץ גדול.

^ה ראה במכלל יופי כאן, ובדברי הבחור בספר הרכבה (ו' ע"א) שיש שתי שיטות במשקל תיבה זו, ולשתי השיטות הרי"ש היתה ראויה להיות דגושה, והאל"ף בקמץ קטן, אלא שכיון שהרי"ש אינה מקבלת דגש, הקמץ שבאל"ף הפך לקמץ גדול (וכן כתבו על תיבת 'קָבַה' שהבי"ת היתה ראויה להיות דגושה, והקו"ף בקמץ קטן, אלא שנשמט הדגש ונהפך הקמץ לקמץ גדול).

וממילא, לשיטת המדקדקים שהסברה הדקדוקית קובעת את מהות הקמץ, ואף כשאין דגש אחר הקמץ יכול לבוא קמץ קטן, הקמץ כאן הוא קמץ קטן.

^י כמבואר בארוכה במאמר החטפים שחטף פתח זה הוא ניקוד מושאל הבא לסמן על שווא נע, ואינו חטף פתח ממש.

^י לקוראים בהגיה המבחינה בין צירי לסגול, אם לא ידגישו את האות, אע"פ שעשו שלא כדיון, לא שינו משמעות, כיון שהמשמעות ניכרת גם ללא הדגש ע"י הסגול. אך לקוראים בהגיה שאינה מבחינה בין צירי לסגול, שאצלם כל הבדול בין המשמעים הוא ע"י דגשות ורפיון האות, אם לא ידגישו, יש לחשוש בזה לשינוי משמעות.

^י וכבר כתב בשו"ת אורים גדולים (למוד כ', סימן ג' בדפו"ח) (לר' אברהם ישראל זאבי זצ"ל אב"ד חברון, נפטר תצ"א, שו"ת זה מוזכר פעמים רבות בחיד"א וברע"א), שמי ששינה וקרא 'תְּשַׁלְּחֵנוּ' בנו"ן רפה במקום 'תְּשַׁלְּחֵנוּ' בנו"ן דגושה, וכיוצא בזה, הרי שינה משמעות ויש להזהיר (כמו שכתב הרמ"א (או"ח סימן קמ"ב סעיף א') שבשינוי שמשתנה הענין מחזירין אותו). והוסיף שם שגער בשלושי ציבור שלא דקדקו לקרוא בדגש. והובאו דבריו בכף החיים (סימן קמ"ב אות ט').

^ט משום נסוג אחר. וענין זה מבואר בגליון פרשת בראשית תשע"ו הערה ג'.

^ו ואע"פ ששווא הבא אחר הטעם הוא שווא נח, אפילו כשלפניו תנועה גדולה. כאשר הטעם נסוג אחר ממקומו, ובא אחריו שווא, השווא נשאר נע כדיונו

הרגיל אחר תנועה גדולה, שטעם שנסוג אחר אין כוחו כטעם לגבי זה, כיון שאינו מקום הטעם המקורי (מנחת שי בראשית י"ט ט', בשם ערוגת הבושם פ"ג ד"ה אמנם).

^א שהגיית התי"ו הרפה דומה להגיית הסמ"ך, ואם יקראנה ממש כסמ"ך, שינה משמעות. ומי שאינו יודע להגות את התי"ו כהוגן, אלא רק כסמ"ך, היה מקום לומר שעדיף שיקראנה בדגש קל, מאשר שיקראנה כסמ"ך ותשתנה המשמעות.

אך בשו"ת פאת שדך (ח"א סימן כ"ד) אין דעתו נוחה מזה, וכתב שאין לחדש שיבושים כנגד משפטי לשון הקודש, כי השיבושים הישנים שאנחנו אנוסים במבטאם אין להקפיד עליהם כל כך, ויש לדמותם למה שאמרו ודלוגו עלי אהבה (כמבוא בתוס' במסכת עבודה זרה דף כ"ב ע"ב ד"ה רגלא, בשם המדרש), וכשם שחס הקב"ה על השיבוש של עם הארץ שאין בו דעת ללמוד, כך חס על השיבוש שהורגלו בו הדורות וקשה לנו לעוקרו.

והוסיף, שמי שלבו חדר ואינו רוצה לסמוך על המנהג שהורגלו בו, מוטב שילך אל בני תימן וירגיל לשונו בקריאת תי"ו רפה כהוגן, אך לא יחדש שיבושים לקרוא בתי"ו דגושה.

^ב פרט לנטיה הטבעית שיש בטעמים מקבילים להתאים ולהשוות את מספר ההברות באופן שווה בשני הטעמים, יש כאן נטיה נוספת לחבר את תיבות 'וַדְּבַר מֶה' במקף ולהטעים 'וַדְּבַר־מֶה יִרְאָנִי' בהשפעת הביטוי 'דבר מה', וצריך להיזהר להטעים כראוי.

^ג ולא יתכן כלל שיבוא כאן שווא נע, שהרי אין שווא נע בא לפני דגש. וכל הטעם שהתי"ו דגושה, משום שלפניה שווא נח.

^ד הגיית הדלי"ת הרפה דומה להגיית האות זי"ן, ואין כל קושי להגותה בשווא נח לפני האות תי"ו, אך כיון שאצל האשכנזים והספרדים נשתכחה הגיית הדלי"ת הרפה, והוגים כל דלי"ת כמו הדלי"ת הדגושה בדגש קל, נוצר קושי להגותה לפני האות תי"ו (וראה מ"ש"כ בזה בשו"ת פאת שדך ח"ב סוף סימן כ"ד).

ויש אומרים שהיא בשווא נח^{טו}.

כ"ג ט': ומגבעות - הגימ"ל בדגש, והשווא נע.

כ"ג י': אַחְרִיתִי - החי"ת בחטף פתח. ואין לקרוא 'אַחְרִיתִי' בשווא נח.

כ"ג י"ב: אַתּוּ אֶשְׁמַר לְדָבָר - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להחליף בין המרכא והטפחא ולהטעים 'אַתּוּ אֶשְׁמַר לְדָבָר'.

כ"ג י"ג: לְדָבָר - הכ"ף בקמץ, ונקרא 'לָכָה' טו.

אַשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשֵּׁם - יש לנגן את שני המונחים כראוי, ואין להשמיט את המונח הראשון ולהטעים 'אַשֶׁר-תִּרְאֶנּוּ מִשֵּׁם' במקף.

אַפֶּס קֶצְהוּ תִרְאֶה - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להטעים 'אַפֶּס קֶצְהוּ תִרְאֶה' יח.

כ"ג ט"ו: אֶקְרָה כָּה - הטעם מלעיל בקו"ף טו.

כ"ג י"ח: וְשָׁמַע - השי"ן בשווא נע. ואע"פ שיש ספרים המנקדים 'וְשָׁמַע' בחטף פתח, אין להגותו כפתח, אלא כשווא נע פשוט טו.

כ"ג כ"א: וּתְרוּעָתָה - הטעם מלרע בעי"ן.

כ"ג כ"ג: כִּי לֹא-נִחַשׁ - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'כִּי-לֹא נִחַשׁ'.

לֹא-נִחַשׁ - הטעם מלעיל בנו"ן, והוא מלשון קסם. והקורא 'נִחַשׁ'

מלרע משנה משמעות לבעל חיים ששמו נחש"ט.

כ"ג כ"ה: תִּקְבְּנוּ - הקו"ף בחטף קמץ קטן, והוא נהגה כקמץ קצר מעט^כ.

כ"ג כ"ז: וְקִבְּתוּ - הטעם מלעיל בבי"ת.

כ"ג כ"ח: הַיְשִׁימֶנּוּ - היו"ד רפה, ובשווא נח^{כא}.

כ"ד א': כִּי טוֹב - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להשמיט את המונח ולהטעים 'כִּי-טוֹב' במקף.

כ"ד ו': כְּאֶהְיֶה - האל"ף בחטף פתח, והוא עשב מבושם. והקורא 'כְּאֶהְיֶה' בחולם, משנה משמעות ללשון רבים של אֶהְיֶה.

כ"ד ז': מִדְּלִי - הדלי"ת בקמץ גדול, והלמ"ד בשווא נע^{כב}. והיו"ד בקמץ, והיו"ו נשמעת.

וְתִנְשָׂא - הנו"ן בפתח, והשי"ן בדגש.

כ"ד ט': כָּרַע שִׁכְבָּ כְּאֶרֶץ וּכְלָבִיא מִי יִקְיָמֶנּוּ - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתיבת 'וּכְלָבִיא', שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר^{כד} שבתיבת 'כְּאֶרֶץ', שאם לא יטעים כראוי ישמע שרק על לביא נאמר מִי יִקְיָמֶנּוּ, בעוד שנאמר גם על אֶרֶץ וגם על לָבִיא.

כ"ד י"ד: הִנְנִי - יש אומרים שהנו"ן הראשונה בשווא נע, ויש אומרים שהיא בשווא נח^{כה}.

הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעָמִי - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא

^{כא} עיין במאמר על השווא שאחר ה"א הידיעה שם מבואר שכאשר נשמט הדגש שאחר ה"א הידיעה (או אחת מאותיות כל"ב המנוקדות בפתח להורות על ידוע), ואין מתג לפני השווא, השווא נח.

וכאן בכל הספרים אין מתג לפני השווא, ומוכח שהאות שאחריה בשווא נח.

^{כב} וכמו שתרגם כאן אונקלוס, וכן פירש כאן רש"י שהוא מלשון 'מֵר וְאֶהְיֶה' שהם מיני בשמים, וכן כתב רד"ק (שרשים שרש אהל).

וברש"י כאן הביא לשון אחר שהוא מלשון אֶהְיֶה, וכן כתב רד"ק (שרשים שרש אהל) שר' סעדיה גאון פירש שהוא מלשון אֶהְיֶה, וכן פירש רש"י בברכות (ט"ז ע"א).

ובתוס' בברכות (שם ד"ה אהלים) כתבו שהנכון שהוא מלשון אֶהְיֶה שהוא מין בושם, ולא כמו שפירש רש"י שהוא מלשון אֶהְיֶה. וברש"י כאן נוספה הגהה שהפירוש שהוא מלשון אֶהְיֶה אינו נכון, שאם כן היה ראוי להיות מנוקד 'כְּאֶהְיֶה' בחולם.

^{כג} והמונח שבדלי"ת מוכיח שהקמץ הוא קמץ גדול, שלא יבוא מתג או טעם בקמץ קטן. וכבר כתב רד"ק (מכלול קל"ו ע"ב) שקבלנו בתיבת 'מִדְּלִי' שקריאתה בקמץ גדול, ולא שמענו ולא ראינו בה מחלוקת.

^{כד} בניגון הטעמים המקובל יש נטיה לנגן ולהטעים את התביר בניגון מפסיק יותר מהטפחא, אך באמת הטעם טפחא הוא מפסיק יותר מהתביר, ויש להקפיד על הניגון המתאים בכל מקום של צירוף הטעמים תביר וטפחא, כי בהרבה מקומות זה משנה את פירושו הענין.

וכבר העירו על טעות נפוצה זו של הטעמת התביר בניגון מפסיק יותר מאשר הטפחא והשיבוש הנגרם מזה, בספר דברי קהילות (עמ' 48 הערה י'), ובספר עלה יונה (עמ' ת"ה).

ובמשנה (פסחים כ"ה ע"ב) איתא, שאחד מהדברים שאנשי יריחו עשו שלא כדין, שהיו כורכין את שמע, ופירש רבא בגמ' (גי' ע"א) שהיו אומרים 'היום על לְבָבְךָ', וזה שלא כדין כי משמע שרק היום יהיו על לְבָבְךָ ולא מחר. וההטעמה שם היא 'אַשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם עַל-לְבָבְךָ' בתביר טפחא, וטעותם היתה שהפסיקו בתביר יותר מאשר בטפחא.

^{כה} משום כלל הדומות. וענין זה מבואר בגליון פרשת נח תשע"ו הערה ב'.

^{טו} משום כלל הדומות. וענין זה מבואר בגליון פרשת נח תשע"ו הערה ב'. ואף לסוברים ששווא הדומות בדרך כלל נח, יש אומרים שכאן השווא נע ע"פ המסורה.

בעין הקורא ניקד 'מִקְרָרִי קָדֶם' שהה"א במתג והרי"ש בחטף פתח, והיינו שהשווא נע (כמבואר במאמר החטפים), וכן הוא בכמה כתבי יד (א"א א"ז), וכן הדפיסו רונ"ה וקורן.

אך מהרי"ץ כתב שאין מתג בה"א, והשווא ברי"ש נח, והביא כן גם בשם ר' יחיא בשרי. ואכן ברוב כתבי היד יש מתג במ"ם ולא בה"א.

^{טז} ויש כתבי יד (כגון כתב יד ט"ב) שנמסר בהם על קרי וכתוב בתיבה זו, שכתוב 'לך' וקרי 'לָכָה'. ואע"פ שהה"א בתיבת 'לָכָה' אינה נשמעת, וא"כ גם הקרי הוא 'לָךְ', כיון שתיבת 'לָךְ' הכתובה כאן אין משמעה לך ולא לאחרים כבשאר המקרא (כגון: עֲשֵׂה לָךְ תַּבַּת עֲצֵי זָפֵר), אלא היא מלשון הליכה, ודרכה להיכתב 'לָכָה' בה"א, נמסרה כאן הערת קרי וכתוב לומר שפירוש המילה כאן אינה מלשון לך ולא לאחרים אלא מלשון הליכה (שיש מקומות שהערת הקרי לא באה לומר שיש שינוי באופן הקריאה, אלא שינוי במשמעות בלבד. וענין עוד בגליון פרשת שמות תשע"ו, ד' ב', ובגליון פרשת משפטים תשע"ו, כ"א ח', ובהערות שם).

^י ענין זה מבואר בגליון פרשת בראשית תשע"ו הערה כ"ב.

^{יח} יש כאן נטיה להטעים את תיבת 'אַפֶּס' בטעם מחבר, כדי לקרוא יחדיו את תיבות 'אַפֶּס קֶצְהוּ', בהשפעת הביטוי 'אפס קצוה', וצריך להיזהר להטעים כראוי.

^{יט} לקוראים בהגייה המבחינה בין קמץ לפתח, אם יקראו מלרע במקום מלעיל, אע"פ שעשו שלא כדין, לא שינו משמעות, כיון שהמשמעות ניכרת עדיין ע"י הפתח. אך לקוראים בהגייה שאינה מבחינה בין קמץ לפתח, שאצלם כל הבידול בין המשמעים הוא ע"י מקום ההטעמה, אם ישנו ויקראו מלרע במקום מלעיל, יש לחשוש בזה לשינוי משמעות.

^כ ניקוד החטף קמץ כאן הוא שווא נע במהותו, ונהגה כקמץ משום שמקורו מהמילה 'לָקַב' שהקו"ף בחולם, ולכן כשהתארכה המילה והחולם התבטל והפך לשווא, נשאר שווא זה נוטה לקמץ כדי לשמור על הגיית החולם המקורית (כמבואר בארכה במאמר החטפים).

להטעים 'הנני הולך לעמי'.

לְכָה אִיעָצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה - יש להקפיד להטעים היטב את הזקף המפסיק שבתיבת 'אִיעָצְךָ', שאם לא יטעים כראוי ישמע שיעץ לו את אשר יעשה העם הזה, בעוד שפירושו שיעץ לו כיצד להחטיאם, ועוד ניבא לו את אשר יעשה העם הזה¹.

כ"ד י"ז: וְלֹא עָתָה - הטעם מלרע בתי"ו.

כ"ד י"ח: עֲשֵׂה חָיִל - הטעם מלעיל בעי"ן^ט.

כ"ד י"ט: וְיָרֶד - הרי"ש והדלי"ת בשווא נח.

כ"ד כ"ב: כִּי אִם יִהְיֶה - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'כִּי־אִם יִהְיֶה'.

לְבַעַר - הטעם מלעיל בבי"ת, והעי"ן בהעמדה מועטת, ובצירי.

כ"ד כ"ד: וְעַנְיָעָבָר - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים 'וְעַנְיָעָבָר'.

כ"ה ג': וַיִּצְמַד - הטעם מלעיל בצד"י.

כ"ה ד': קַח אֶת־כָּל־רְאשֵׁי הָעָם וְהִזְקַע אוֹתָם - יש להקפיד להטעים היטב את הזקף המפסיק שבתיבת 'הָעָם', שאם לא יטעים כראוי ישמע שיוקיע את ראשי העם, בעוד שפירושו שיקח את ראשי העם, ויחד עמם יוקיע את החוטאים².

וַיָּשָׁב - השי"ן בחולם.

כ"ה ו': פָּתַח - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של התי"ו, שלא ישמע שקורא 'פָּסַח' בסמ"ך^א.

כ"ה ז': פִּינְחָס - הנו"ן בשווא נע.

כ"ה ח': אַחֲרֵי־יִשְׂרָאֵל - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'אַחֲרֵי־יִשְׂרָאֵל'.

אֶל־קִבְיָתָהּ - הקו"ף בחטף קמץ קטן, והוא נהגה בקמץ קצר מעט^ב.

❖❖❖ ❖❖❖ ❖❖❖

❖ חילופי נוסחאות ❖

כ"ב י"ז: קָבַה־לִּי / (קָבַה לִּי)

במקף - בכתבי היד: טא"ס ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו ט"ח, ס"א ס"ג ס"ד, א"ב. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, לטריס, גינצבורג, קסוטו, ברויאר.

במונת - בכתבי היד: ס"ה ס"ח ס"י ס"ב ס"ד סט"ו סט", א"א א"ג א"ד א"ה א"ו א"ז א"ט א"י. ~ ובדפוסים: רוו"ה, קורן. ~ וכן הוא בעין הקורא.

כ"ב כ': אֶל־לֵהִים / (אֶל־לֵהִים)

במרכא - בכתבי היד: ט"ב ט"ד ט"ה ט"ו, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"י ס"א ס"ב ס"ג ס"ד סט"ו סט", א"ב א"ו א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, רוו"ה, קורן, ברויאר. ~ וכן הוא בעין הקורא. ~ וכן נכון לפי כללי הטעמים³.

במונת - בכתבי היד: ט"ג ט"ח, א"א א"ג א"ד א"ה א"ז א"ט. ~ ובדפוסים: רא"פ, לטריס, גינצבורג, קסוטו.

כ"ב כ"ח: הִפְתִּינִי / (הִפְתִּינִי)

התי"ו בפתח - בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו ט"ח, ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"י ס"א ס"ב ס"ג ס"ד סט"ו סט", א"ב א"ג א"ד א"ו א"ז א"ט א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, קסוטו, ברויאר^א.

התי"ו במקף - בכתבי היד: ס"ד ס"ה ס"י ס"א ס"ג ס"ד סט"ג. ~ ובדפוסים: רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קורן. ~ וכן הוא בעין הקורא. ~ וכן כתבו אור תורה ומנחת שי^ב.

^א הטעמים המפסיקים ביותר בפסוק, שהם סוף פסוק ואתנחתא, גורמים לשינוי ניקוד האות המוטעמת משום ההפסק, וכגון במקום 'שָׁמַיִם', באתנחתא וסוף פסוק מנוקד 'שָׁמַיִם'. 'אֶרֶץ' - 'אֶרֶץ'. 'מִצְרַיִם' - 'מִצְרַיִם'. 'לֵילָה' - 'לֵילָה'. ויש מקומות רבים בהם הפתח משתנה לקמץ גם בטעמים מפסיקים נוספים, כדרך שנוהג באתנחתא, כגון: 'אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ יִהְיֶה־לִּי עֹבֵד' (בראשית מ"ד י'), 'וַעֲשֵׂה לָהֶם מִכְנָסִי־בָד' (שמות כ"ח מ"ב), שבהם הזקף גורם לפתח להפוך לקמץ. וכגון: 'וְהָשִׁיב אֶת־הַגּוֹלָה אֲשֶׁר גָּזַל' (ויקרא ה' א'), שבו הרביע גורם לפתח להפוך לקמץ, ועוד פסוקים רבים על דרך זו.

ובניקוד הפשוט של תיבת 'הִפְתִּינִי' התי"ו מנוקדת בפתח, והמנקדים כאן 'הִפְתִּינִי' בקמץ ניקדו כן מחמת הזקף שגורם לפעמים לשנות את הפתח לקמץ. וכתב ברויאר (כתר ארץ צובה והנוסח המקובל עמוד 37-38) שלכאורה הנכון יותר הוא 'הִפְתִּינִי' בפתח, שהרי פתח שהופך לקמץ שלא באתנחתא וסוף פסוק, מצוי בדרך כלל רק בין שני משפטים עצמאיים, או בין שתי צלעות מקבילות של מושג, וכגון: 'מִמֶּנָּה שָׁמַיִם מִטֹּל וְעַד־רֶגֶל תַּחַת' (דברים ל"ג י'), 'שָׂרָאֵל מְלֹא־טֹל קְצוֹתָיו רְסִיסֵי לֵילָה' (שה"ש ה' ב'), 'אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ יִהְיֶה־לִּי עֹבֵד וְאֹתָם תִּהְיוּ נָקִים' (בראשית מ"ד י'), אשר בהם הזקף משמש כמפסיק חשוב ומשמעותי, ולכן הם מנוקדים בקמץ אע"פ שמוטעמים בזקף. אך לעומת זאת כאן שכתוב 'כִּי הִפְתִּינִי וְהָשִׁיב רְגְלִים', שני חלקי המשפט קשורים זה לזה, ולא מסתבר שהתי"ו תנוקד בקמץ, ולא מצוי בתנ"ך שזקף יגרום לפתח להפוך לקמץ כאשר חלקי המשפט כל כך קשורים זה לזה (וכיוצא בזה מצאנו עוד מספר מקומות במקרא בהם יש ספרים המנקדים קמץ בוקף באמצע משפט, ואכן בספרים המדויקים מנקדים בהם בפתח ולא בקמץ. ראה בחילופי נוסחאות בגיליונות פרשיות שמות, בשלח, ויקרא, אחרי, ובמלכת אסתר).

יתרה מזאת, הלא הכלל הוא ששני מפסיקים זהים הבאים זה אחר זה, הראשון מפסיק יותר מהשני, ובפסוקנו 'וְאִתָּאֲמַר לְבָלֶעֱם מִהֲעֵשִׂיתִי לָךְ כִּי הִפְתִּינִי וְהָשִׁיב רְגְלִים', הזקף הראשון שכן פיסוקו חזק יותר, והוא אף מבדיל כאן בין שני משפטים, בכל זאת אינו הופך את תיבת 'לָךְ' ל'לָךְ' כבאתנחתא וסוף פסוק, ואילו הזקף השני שכן פיסוקו חלש, והוא מבדיל בין חלקי משפט אחד, יגרום לניקוד 'הִפְתִּינִי' בקמץ, הרי דבר זה אינו סביר כלל וכלל (ואמנם מצאנו פסוק בו באים שני זקפים זה אחר זה, והפתח משתנה לקמץ בוקף השני, והוא בפסוק: 'וַיִּקְבְּלוּ יָדָה פְּעָמִים אֶת־בְּכֹרֶתִי לָקֹחַ וְהָגָה עֵתָה לָקֹחַ בְּרַבְרָתִי' (בראשית כ"ו ל"ו), שתיבת 'פְּעָמִים' לא השתנתה לפעמים' ואילו תיבת 'לָקֹחַ' כן השתנתה ל'לָקֹחַ'. אך אין להביא ראיה משם, משום ששם יש משפט פתחי, ואח"כ משפט הבנוי משתי צלעות

^ב וכמו שפירשו רש"י רשב"ם וספורנו, וכן הוא בתרגום אונקלוס. ואבן עזרא ורמב"ן פירשו שיעץ את אשר יעשה, והוא דבר אחד, אך פירוש זה הוא שלא כהטעמים.

^כ וכמו שפירש רש"י, וכן הוא בתרגום אונקלוס.

^{כח} ניקוד החטף קמץ כאן הוא ככל הנראה שווא נע במהותו, ונהגה כקמץ משום שמקורו מהמילה 'קָבַה' שהקו"ף בשורוק (וכמו שכתב אבן עזרא כאן ורד"ק בשרשים שרש קבב, ולא כמו הפירוש שהוא מלשון 'קָבַה'), ולכן כשהתארכה המילה והשורוק התבטל והפך לשווא, נשאר שווא זה נוטה לקמץ כדי לשמור על הגיית השורוק המקורית (כמבואר בארוכה במאמר החטפים).

^{כט} הכלל הוא (מובא בדקדוקי הטעמים ב"ש סעיף 21, דותן שער ט'). ובספר טעמי המקרא המיוחס לר' יהודה בן בלעם, שער הורקא. ובעין הקורא בראשית ל"ז כ"ב. וכן בשאר הקדמונים ובמסורה) שכאשר יש שני משרתים לזקרא, המשרת השני יהיה מונח, ואם יש פסיק או מתג בין המשרת לזקרא, והמשרת הראשון הוא קדמא, המשרת השני יהיה מרכא ולא מונח. וכיון שכאן יש פסיק בין המשרת לזקרא (ופסיק זה נמנה ברשימת הפסיקים במסורה), תיבת אֶל־לֵהִים' ראויה להיות מוטעמת במרכא ולא במונת.

^ל נראה שיש סימני מחיקה של קמץ שתוקן לפתח.

^{לא} מרשימת המסורה בספר המסורה הקדום אכלה ואכלה (סעיף 21), משמע קצת שמנוקד כאן 'הִפְתִּינִי' בפתח. שרשימה זו מונה את כל התיבות המנוקדות רק פעם אחת במקרא בקמץ, ותיבת 'הִפְתִּינִי' אינה נמנית ביניהם. וממילא משמע שהיא מנוקדת בפתח, ולכן לא נמנתה ברשימה זו. אך אין זו ראיה מוכחת, משום שברשימות המסורה הכוללות פסוקים רבים מהמקרא שנוהגים בדרך מסוימת (מסורה מצרפת), מצוי שיש השמטה וחסר בה חלק מהפסוקים (משום שרשימות אלו לא נכתבו בפעם אחת, אלא הן ליקוט שנעשה לאורך זמן כשמצאו פסוקים המתאימים לרשימה, ולכן מצויות השמטות של חלק מהפסוקים ברשימות אלו).

^{לב} ובמסורה שם נמסר עליו: לית קמץ זקף. כלומר שזו הפעם היחידה בתנ"ך שכתובה מילה זו, והיא מנוקדת בקמץ בגלל הזקף.

כ"ב ל"ו: פִּי בֵּא / (פִּי-בֵּא)

במונח – בכתבי היד: טא"ס ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ח, ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה
 ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז, א"א א"ה א"ו. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, קסוטו,
 ברייאר.

במקף – בכתבי היד: ס"ה ס"ו ס"ח סי"ג, א"ב א"ג א"ד א"ז א"ט א"י. ~
ובדפוסים: רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קורן. ~ וכן הוא בעין הקורא.⁷¹

ב"ג ג': יקרה / (יקרה)

הרי"ש בצירי – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו ט"ז ט"ח ט"ט, ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט – סט"א א"ה ~ ובדפוס: ברויאה. ~ וכן כתב אור תורה בשם מקצת ספרים. ~ וכן מוכח מהמסורה^ל.

הרי"ש בסגול – בכתבי היד: ס"א ס"ב ס"ה ס"ו ס"ח ס"ט ס"יא ס"יב ס"יג ס"ט"ו, א"א א"ג א"ה א"ו א"ז א"ט א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, ר"פ, רו"ה, לטריס, גינצבורג, קסטנו, קורן.

כ"ג כ"ג: מה-פעל / (מה-פעל)

הטעם מלעיל בפ"א^ל – בכתבי היד: ט"ב^ל ט"ג ט"ד ט"ה. ~ ובדפוסים: גינצבורג^ט, ברואר. ~ וכן נמסר בספר החילופים בשם בן אשר שהלכה כמותו^מ.

הטעם מלרע בעין' – בכתבי היד: ט"ו ט"ח, ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז
ס"ט ס"י ס"יא ס"יב ס"יג ס"יד ס"טו ס"טז, א"א א"ב א"ג א"ד א"ה א"ו א"ז
א"ח א"ט א"י ~ ובדרפוסים: מק"ג, ר"א, רו"ה, לטריים, קסטנו, קורן. ~ וכן
נמסר בספר החילופים בשם בן נפתלי שאין הלכה כמותו. ~ וכן דעת מנחת

ב"ה ח': וַיִּבְא / (וַיִּבְא)

בתישוא גדולה – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו ט"ח, ס"א ס"ב ס"ג
 ס"ד ס"ה ס"ט ס"י ס"יא ס"יג ס"יד סט"ו סט"ז, א"א א"ב א"ג א"ד א"ה א"ו
 א"ח א"ט א"י. ~ ובדפוסים: רוו"ה, גינצבורג, קסטנו, קורן, ברייאר. ~ וכן הוא
 בעין המורא.

בתלישא קטנה – בכתבי היד: ס"ו ס"ח סי"ב, א"ז. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, לטרים.

וכן מוכח גם מהמסורה המוסרת "כ"א' על תיבת 'קָרָא' (כך נמסר בכתב־היד במקומות רבים במקרא על תיבת 'קָרָא', וכן נמסר גם בכתב־אֵרֶם צובה שמואל א' ט' ט'; ישעיה א' כ"ו, שם י"ד כ"ו, משלי ט"ז כ"א), וכוונת המסורה, שתיבת 'קָרָא' כתובה כ"א פעמים במקרא, ובאמת תיבת 'קָרָא' באל"ף כתובה רק כ' פעמים במקרא, והטעם שהמסורה מוסרת כ"א כיון שמונה ביניהם גם את תיבת 'קָרָה' בה"א הכתובה כאן משום שנקראה באופן זה, ומוכח ומושלק כאן 'קָרָה' בצירי ו' בסגול, שאם היא בסגול אינה דומה לתיבת 'קָרָה' ולא היתה נמנית ביניהם.

וכן בספר דקדוקי הטעמים (ספר 8) מובאת רשימת תיבות במקרא ששויים בלשון ושונים בכתב, כגון 'מְקַרְה'-'מְקָרָה', 'מְקָרָה'-'מְקָרָה', 'מְקָרָה'-'מְקָרָה', 'מְקָרָה'-'מְקָרָה', 'מְקָרָה'-'מְקָרָה', 'מְקָרָה'-'מְקָרָה', 'מְקָרָה'-'מְקָרָה', 'מְקָרָה'-'מְקָרָה', 'מְקָרָה'-'מְקָרָה' – 'מְקָרָה'-'מְקָרָה', ועוד, וביניהם מובא: 'כִּי בִצְחָק מְקָרָה לְךָ יוֹעֵץ' (בראשית כ"א ב') – 'אולי מְקָרָה יי לקראת'. ומוכח שהניקוד כאן הוא 'מְקָרָה' בצירי, שאם הוא בסגול, אין הקריאה שווה.

וְהוּא יוֹצֵא מִן הַכֹּלל יָחִיד בְּכָל הַמִּקְרָא שֶׁהִטְעַם נֶסֶג אַחֲרָיו בְּטַעַם מִפְסִיק (ואִמְנֵם הִטְעַם הַמִּפְסִיק כֵּאֵלֹּא אֵינוֹ מִשּׁוֹם פִּסְוֹק הָעֵינָן, אֲלָא הוּא מִפְסִיק שְׁבֵא בַּמָּקוֹם מִשְׁרַת לַצִּיּוֹר הַגִּינָן בְּלִבָּד, אֵךְ בְּכָל זֹאת גַּם בּוֹה לֹא מִצִּוּי שֶׁהִטְעַם יִסּוֹג אַחֲרָיו).

לֵךְ בְּכַתְבִּי הַיָּד ט"ב ט"ג ט"ד נִרְאָה שִׁישׁ סִמְנֵי מַחִיקָה שֶׁל טַפָּחָא שְׁהִיָּה תַּחַת הָעִי"ן; וְהוּעֵבֶר לַתַּחַת הָפ"א. וְנִרְאָה שֶׁהַסּוֹפֵר הִטְעִים תַּחֲלִילָה כְּדַעַת בֶּן נִפְתָּלִי, וְאַח"כַּ תִּיקֹן וְהִטְעִים כְּדַעַת בֶּן אֲשֵׁר.

לֹט וּבִגְלִיּוֹן צִיִּין שֶׁכֵּן הוּא לְדַעַת בֶּן אִשָּׁר, אֵךְ לְדַעַת בֶּן נִפְתָּלִי מוֹטֵעַם 'פִּעֲל' מִלְרַע.

^מ כן הוא בספר החילופים מישאל. וכן הוא נוסח החילוף במסורה שבכ"י ט"ג וט"ח. ובספר המסורה (עמ' תשע"ו). ובמס"ג.

ובמנחת שי כתב שמצא כתב יד של החילופים בו נמסר להיפך, שלבן אשר מוטעם 'מה־פָּעַל' מלרע ולבן נפתלי מוטעם 'מה־פָּעַל' מלעיל.

ומה אהרן הסתע שבו ביום הספור מוטעם מ'ה־פֿעֿל' מלרע בן נפולא אהרן
 'מה־פֿעֿל' מלעיל כבן אשר, משום שהיו נוסחאות שמסרו שלדעת בן אשר
 מוטעם 'מה־פֿעֿל' מלרע, כמו הנוסח שהביא מנחת ש', ולכן התקבל בספרים
 נוסח זה. או שיתכן שגם בן אשר הטעים בתחילה 'מה־פֿעֿל' מלרע, ורק אח"כ
 חזר בו והטעים 'מה־פֿעֿל' מלעיל, ולכן לא היתה דעת בן אשר ברורה ונפוצ
 הנוסח שסבב בתחילה.

והראיה שהיה בלבול בדעת בן אשר, שאף בכתבי היד הטברנים המדויקים (ט"ב ט"ג ט"ד) נראה שהטעים הסופר בתחילה כבן נפתלי, ורק אח"כ תיקן והטעים כבן אשר.

מא במנחת שי כתב שבכתבי היד האשכנזיים מוטעם 'מה־פֿעל' מלעיל, ומחילופי הדפוס נראה שזו דעת בן אשר, אך ברוב הספרים מוטעם 'מה־פֿעֿל' מלרע, ומצא בחילופים כתב יד שכך דעת בן אשר. עכ"ד. ובדבור המתחיל הטעים 'מה־פֿעל' מלרע, ומוכח שכך הכריע למעשה.

והטעם שהכריע בן, משום שברוב הספרים מוטעם מלרע, ולכן סמך על נוסח החילופים שהביא, המוסרת שזו דעת בן אשר, שאם נוסח החילוף כשאר גרסאות החילופים, יקשה מדוע הטעימו הספרים כדעת בן נפתלי.

אך למעשה נראה שכיון שרבו המקורות שנוסח החילוף הנכון הוא שלב אשר מוטעם 'מה־פעל' מלעיל (ראה הערה לעיל), וכך מוטעם בכתבי היד הטברנים המדויקים. יש לרוא 'מה־פעל' מלעיל אחר שנתברר שזו דעת בן אשר

מקבילות, ומסתבר שבזה יש יותר חשיבות להדגיש את ההפסק בין הצלעות המקבילות, מאשר בין משפט הפתיח להמשך. אף ששם ההפסק אכן גדול יותר. ודו"ק).

ויתכן שניקוד הקמץ כאן בא מכך שלשון 'הכית' בכינוי מושא מצוי רק שתי פעמים במקרא, ובשתיהן מוטעם בזקף, והם: 'הִפְיִתְנִי' (כאן), ו'הִפְיִתְנִי' (ירמיה י"ד).¹⁰ ואולי היו שניקדו כאן 'הִפְיִתְנִי' בקמץ בהשפעת חברו היחיד מירמיה ששם הוא מנוקד בקמץ בזקף, משום ששם הוא אכן משמש כמפסיק משמעותי בפסוק.

לד בדרך כלל כאשר באות שתי תיבות זעירות בנות הברה אחת לפני אתנחתא
הן מוטעמות בשני מונחים, ואינן מוקפות. כגון: כִּי טוֹב פָּתַח (בראשית מ' ז'), כִּי
סָר לְרֵאוֹת (שמות ג' ד'), כִּי לֹא חָמַץ (שמות י"ב ל"ט). ויש כמה פעמים שהתיבה
הראשונה במונח והתיבה השניה מוקפת, כגון: כִּי רִבְּהוּא (במדבר כ"ב ג'), כִּי אִם־
בנות (שם כ"ו ל"ג. והושע י"ז ג').

והפסוק כִּי־מֹס בֹּ (ויקרא כ"א ג') שהתיבה הראשונה מוקפת והתיבה השניה במונח, הוא חריג, ואין זה דרך המקרא.

ובטעמי אמ"ת הדרך שיהיו מוקפות, כגון: בִּי-לֹא אֶרְשָׁע (איוב י' ז'), בִּי-טוֹב חֲסִדֶּךָ (תהילים ס"ט י"ז).

(ומה שכתב בתשלום מקנה אברם בטעם אתנחתא, שאם יבואו שתי תיבות לפני אתנחתא האחת במקור וזלת ימקומות במקרי ששירתוהו שני מנחתים, לביול שן דבריו, שחלש שני מנחתים המשרשים לאתנחתא מצוי במקרי שערות מקרי, ונראה שהחלף לא המנחתים באות אתנחתא, ע"ה המאילל הבאה לפני אתנחתא, שהמאילל אכן באה א"ה פעמים לפני אתנחתא. וכן נראה מזה שבכללי המאילל כתב רק שלפעמים ישיר לטוף פסוק, ולא הוצרך לכל שירתם שם אתנחתא. וכן בכללי אתנחתא לא הביא כלל שירתו ע"ה המאילל כמו שהביא בטעם טוף פסוק. ומובחן שכלבול שן דבריו).

לה נראה שיש סימני מחיקה של הנקודה התחתונה של הסגול, כדי לתקנו לצירי.

[illegible]

ואם הניקוד הנכון כאן היה 'קִקְרָה' הרי"ש בסגול, היה על המסורה למסור רק 'לית', שהרי אין תיבת 'קִקְרָה' בסגול מופיעה בכל המקרא כלל, בין באל"ף ובין בה"א (ובדור שהמסורה מתוכנתת רק לאופן קידוד מסוים של תיבת 'קִקְרָה', שבאופן זה אין עוד במקרא בה"א באל"ף, שהלא כתיב 'קִקְרָה' בה"א בניקוד שונה מצוי הרבה במקרא, כגון: 'קִקְרָה', 'קִקְרָה', 'קִקְרָה', 'קִקְרָה').

ויש כתבי יד המנקדים 'יִקְרָה' בסגול, אע"פ שמוסרים במסורה 'לית כתיב ה'א' ('כה בכה' ס"א ס"ו ס"ח ס"ט, א"א א"ו א"א א"ס, ובדפוס מק"ג), והמסורה שבספר סותרת לנוסח הפנים, ומוכח ממנה שהניקוד בספר משוּבש והנכון הוא בצירי.

כמו"כ ישנה רשימת מסורה (מק"ג ירמיה י"ט, ב) בפסוק 'וְלֹא יִקְרָא מִקְלוֹס הָהָא' המונה את המקומות שכתובה תיבת 'יקרא' במקרא, וגם ממנה מוכח שניקוד הצירי הוא הנכון, שהמסורה מוסרת: 'יקרא כ"ב בקריאה, וסימן, לזאת יקרא אשה, עוד שמך אברם, כי ביצחק יקרא לך זרע, אוֹלִי יִקְרֶה יי לקראתי לית כתיב ה', ההוא יקרא ארץ רפאים, וכו' (והמסורה מונה את כל המקומות שכתובה תיבת 'יקרא' במקרא), ומוכח ש'יקרא' ו'יקרה' מנוקדים באופן זהה, וההבדל הוא רק בזה שבאה האות ה"א במקרא ו'יקרה'.